

QUEEROLOGIA

DAVID MONTANER SOLDEVILA

Agraïments

Agraeixo a la meva família per a educar-me i crear un entorn en el qual he pogut créixer sent qui i com vull ser.

També vull donar gràcies a tots i totes les models que han participat, a la meva tutora i a les meves amistats més properes que han participat prestant idees, materials i recolzament.

Vull dedicar aquest treball a totes aquelles persones que m'han demostrat que hi ha moltes maneres de ser i que no hi ha cap barrera que ens pugui aturar d'expressar-nos i estimar com vulguem.

David Montaner Soldevila

QUEEROLOGIA

Treball Final de Grau

Facultat de Belles Arts

Grau en Belles Arts

Departament d'Imatge

Tutora: María Ruido

NIUB: 18052506

2020

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

INDEX

I.	RESUM I PARAULES CLAU.....	6
II.	OBJECTIUS I METODOLOGIA.....	9
III.	ANTECEDENTS.....	11
IV.	DESCRIPCIÓ DEL PROJECTE.....	15
	IV. I. Pla de producció.....	15
	IV. II. Justificació del títol.....	17
	IV. III. Descripció formal.....	17
V.	MARC CONCEPTUAL.....	43
	V. I. Sexualitat i mitologia.....	45
	V. II. La figura de l'andrògin.....	46
	V. III. Repressió de l'homosexualitat	49
	V. IV. Teoria Queer.....	52
	V. V. Mitologia com a cultura, cultura com a estètica.....	53
VI.	REFERENTS.....	57
VII.	CONCLUSIONS.....	59
VIII.	BIBLIOGRAFIA.....	67

Queerologia és un treball on es qüestiona el gènere i sexualitat normatius amb els que ens han educat. Està enfocat amb una visió des del present occidental cap al passat, fent una mirada cap a cultures que han existit i altres que encara evolucionen, per a veure expressions de gènere o de sexualitats diferents a les que pensem que són l'única opció i que ho han sigut durant tota la història de la humanitat.

A través d'aquesta retrospectiva fins a l'actualitat es fan un seguit de reflexions en les que autors com Foucault o Butler ajuden a entendre l'evolució d'aquests aspectes cap al nostre present, posant èmfasi en les identitats que sembla que sorgeixin en les últimes dècades.

La part creativa del treball desenvolupada a partir dels aspectes tractats es veu en la realització de les fotografies. Aquests conceptes s'il·lustren amb una sèrie de retrats que tenen com a objectiu la visibilització de les identitats sexuals i de gènere no normatives, i intentar obrir debats on sorgeixin reflexions entorn al tema i que d'alguna manera és com l'autor ha arribat a desenvolupar aquest treball.

Mitjançant la fotografia com a eina que s'utilitza constantment avui dia per a representar cossos, models i construccions d'identitat, es creen models inspirats en deïtats de cultures diferents les quals podríem relacionar amb la comunitat LGBTQ.

El concepte *queer* apareix constantment així com *mitologia*, i es que l'obra és un espai on conflueixen les mitologies amb les sexualitats i identitats de gènere perifèriques.

PARAULES CLAU

Gènere, sexualitat, androgínia, mitologia, religió, queer, masculinitat, feminitat, feminisme, transgènere, performativitat, estereotips, retrat

ABSTRACT

Queerology is a piece that challenges the normative notions of gender and sexuality that we have been brought up with. It presents a view of the past through a contemporary Western lens, exploring cultures from both past and present. The aim of this is to shine a light on different ways of looking at gender expressions, identities and sexualities which differ from today's more notions, those which we often see as our only options.

This retrospection that culminates in the present introduces a series of reflections in which the voices of those such as Foucault and Butler help understand the evolution of those aspects, emphasizing those identities that appear to be new, when in fact the study of its history paints a much different picture.

The creative part of this project can be appreciated in the production of the photographs. The main themes are illustrated in a portrait series, seeking to amplify the visibility of peripheral gender and sexualities identities, and encourage discussions on the topic, which in turn has inspired the author himself.

Through the use of photography, a tool most commonly employed nowadays to represent bodies, roles and identity constructions, the models of the project are inspired by deities from different cultures whom we can relate to the LGBTQ community.

In this work, *queer* is a recurrent concept together with *mythology*. This piece is a place where these two meet.

KEY WORDS

Gender, sexuality, androgyny, mythology, religion, queer, masculinity, femininity, feminism, transgender, performativity, stereotypes, portrait

“Ha habido maricones toda la historia de la humanidad.”

–Paquita Salas

II.

OBJECTIUS I METODOLOGIA

Objectius

L'objectiu principal d'aquest treball no és demostrar que les sexualitats que anomenem perifèriques han existit durant tota la història, però és una eina per a difondre i visibilitzar aquelles cultures on formes d'expressió i de sexualitat no concorden amb les formes d'expressió normatives que coneixem, a través de la iconologia de les religions i mitologies d'aquestes cultures per a demostrar que aquesta "normativa" és un fenomen cultural. Per tant, una de les principals finalitats d'aquest treball és demostrar que la sexualitat i el gènere són construccions culturals analitzant aquests aspectes en l'actualitat i en altres cultures i mitologies.

Per altra banda, la part més creativa del treball té com a objectiu crear uns models que reflecteixin la diversitat de gènere i sexualitat a partir de la fotografia com a eina per a vincular les mitologies amb els models a seguir que empatitzin amb la societat actual.

Un objectiu més personal és el que suposa la realització d'un tipus de fotografia d'estudi el qual necessita un coneixement tècnic i metòdic que s'espera demostrar, que complementi la creativitat de la proposta.

Metodologia

En el marc teòric d'aquest treball s'analitzen les expressions de gènere i sexualitat en diferents èpoques i cultures, com en les cultures d'occident, per a veure una transició de la mentalitat entorn a l'assumpte. El treball es centra en les mitologies de les cultures com a font de coneixement de les cultures. Dins d'aquesta investigació, el treball és una mena d'indagació del que ens pot explicar les creences de les expressions de la sexualitat.

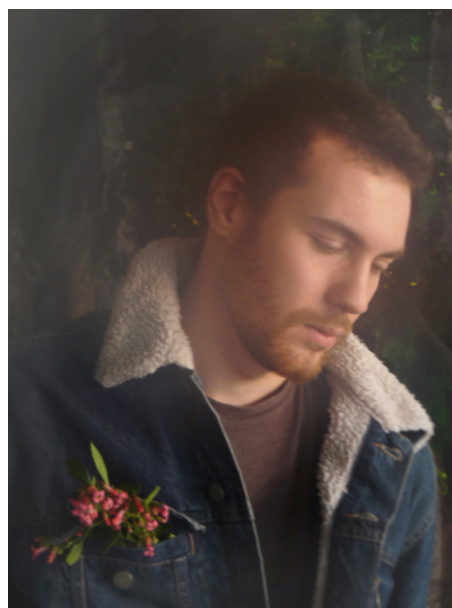
La fotografia em serveix com a eina per a representar els estereotips extrets d'aquestes mitologies i traslladar-los a la mentalitat de la nostra època, fent evident el paral·lisme i les diferències de les diferents cultures i èpoques. Amb la finalitat de deconstruir els estereotips actuals i la heteronorma que pensem que porta tota la història de la humanitat, s'utilitzaran els termes occidentals actuals en relació a identitats de gènere i sexualitat per a desenvolupar aquest treball.

III.

ANTECEDENTS PROPIS

Un dels primers treballs on vaig tractar el gènere va ser *Masculinitat Esvaïda* (2019) on vaig començar a qüestionar-me què és la masculinitat i el sorgiment de les noves masculinitats. El treball consta d'una sèrie de vuit retrats de nois d'edats entre els 20 i 25 anys, amb una sensibilitat "femenina". Aquest treball està inspirat en els retrats femenins de la fotògrafa anglesa Julia Margaret Cameron. Intento imitar els efectes o "errors", que li donaven les càmeres del segle XIX i el seu desconeixement com a fotògrafa principiant, com el desenfocament o la borrositat per les velocitats d'obturació lentes. Aquests efectes permeten transmetre una sensibilitat associada a les dones o a la feminitat.

Utilitzant doncs la tècnica fotogràfica juntament amb les postures, enquadraments i elements com flors, aconseguia representar de forma femenina el cos masculí, posant en qüestió la masculinitat hegemònica i trencant amb els estereotips d'aquesta, mostrant la línia fina i fins i tot inexistent del que és masculí i el que és femení. El títol de la sèrie, *Masculinitat Esvaïda*, fa referència a aquest procés que estem vivint de desaparició d'estereotips envers la masculinitat però també fa referència a l'efecte difuminat o esvaït.

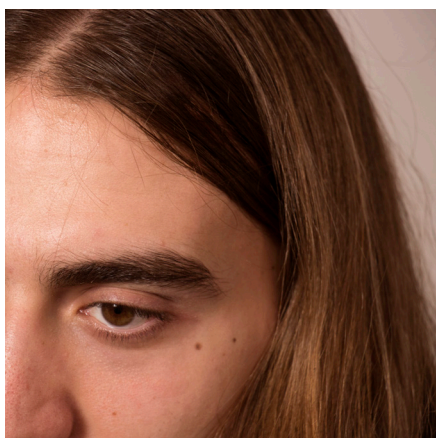

Masculinitat Esvaïda (Sèrie) 2019

En el projecte fotogràfic *Àngels* (2019) és on començo a crear un discurs, profunditzant sobre la teoria queer i feminismes i qüestionant-me ja del tot el gènere, en el que acaba sent un treball tan ambigu com el gènere mateix.

Els deu retrats que conformen aquesta sèrie intenten donar el màxim d'ambigüitat de cada un dels models. L'androgínia és l'element clau per a descriure els retratats que intenten representar una època de trencament del gènere i el sorgiment del gènere no-binari com a identitat. Analitzant la teoria de la performativitat de Butler com a màxim referent, sorgeixen els retrats de persones il·legibles, és a dir anul·lant allò que pugui categoritzar segons el gènere o sexe dels retratats.

Els àngels en el cristianisme són les úniques identitats de les quals no se sap el gènere, o si en tenen. Aquest és un tema que s'ha discutit molt i fins i tot s'ha convertit en una expressió referenciant a qualsevol tema que és inútil discutir. Per aquest motiu la sèrie es titula *Àngels*, fent referència a la inútil discussió sobre el sexe i/o gènere dels àngels així com dels retratats.

Àngels (Sèrie) 2019

En el treball *Pink Narcissus: Una nova visió* (2018) faig una anàlisi de la pel·lícula de James Bidgood, *Pink Narcissus* (1971), per reflexionar sobre el que s'ha considerat narcisisme en diferents moments de la història començant per l'origen de la paraula en el mite de l'Antiga Grècia i estudiar com es va teoritzar en les corrents psicoanalistes del segle XX de Freud i Lacan. Finalment analitzo com aquesta pel·lícula experimental es va fer un lloc en el món de la cultura queer donant-li una volta al concepte de narcisisme deixant de mostrar-lo com a malaltia i, amb un seguit de relacions i interpretacions, intento fer evident que els conceptes canvien segons l'època i el context.

IV.

DESCRIPCIÓ DEL PROJECTE

IV. I. PLA DE PRODUCCIÓ

Aquest treball es du a terme entre els mesos febrer i juliol de 2020, encara que el començament del projecte no es pot concretar ja que parteix d'un seguit de reflexions sobre el gènere i interessos personals per les mitologies i la història de la sexualitat entre molt altres àmbits.

Recerca

Des que el projecte ha estat interromput per una quarantena de tres mesos a causa del virus del COVID-19, aquest va estar dividit distingidament entre la part de recerca, escrita durant la quarantena, i la part pràctica centrada en la realització de les fotografies.

Tot i haver estat escrit anteriorment i per tant haver influenciat a la producció artística, el treball escrit més aviat complementa a la obra, recolzant el concepte i desenvolupant punts claus que es necessiten per a entendre aquest.

Aquesta recerca també ha servit per a descobrir nous aspectes de cultures que han anat esdevenint part del projecte, també fent difícil la tria d'aquests ja que és un tema que pot abarcar una gran quantitat de nous aspectes.

Tria de personatges

Gràcies a la recerca he descobert una gran quantitat de personatges i mitologies que podien ser protagonistes del treball, per tant la tria ha sigut complicada. Finalment he optat per a la varietat de sexualitats i identitats que conformen el ventall tan ampli de la comunitat LGBTIQ, representant a gairebé totes aquestes lletres.

Pel que fa a les cultures, de les mitologies grega i hindú se n'ha triat dues de cada ja que eren les que més s'adequaven en el concepte de l'obra, i també al ser de les més conegudes. S'han reduït a aquestes i a la religió Shinto (Japó) i la Taoista (Xina), per a simplificar ja que es podria allargar el treball amb desenes de cultures del món. Per això també s'ha de concebre un recull molt breu del que es vol mostrar, però no com a representants de la resta de cultures.

Tria de models

Els models triats per a representar les deïtats són joves, en una edat de començar a identificar-se i d'exploració de la sexualitat. No segueixen cap estereotip de bellesa concret. No han estat escollits en base a la seva cultura, ètnia ni religió, ja que la importància està en un altre concepte, coincidint la majoria en la identitat sexual de les deïtats, com a discurs inclusiu i representatiu de la comunitat.

Realització de les fotografies

La realització dels retrats ha estat duta a terme durant els mesos de juny i juliol amb constància de la disponibilitat dels models. La data de sortida de l'estat d'alarma ha fet retardar la producció que ha comportat una segona tria de models.

L'afectació de la pandèmia també ha sigut notable en l'equipament necessari per les fotografies, començant pel plató de la facultat que finalment no ha estat possible utilitzar-lo. Aquest inconvenient ha fet d'aquest projecte un treball més casolà. Finalment aconsegueixo l'equip prestat de coneguts i creant un estudi a base de cortines i vestuari prestat. Puc afirmar que la despesa econòmica ha sigut mínima gràcies a cadenes de favors i confiança.

Les fotografies han estat realitzades amb la càmera reflex digital Nikon D3200 amb l'objectiu AF NIKKOR de 18-55mm. L'equipament lumínic consta d'un focus de LED Neewer de 700W i altres focus de llum LED o industrials. S'han utilitzat difusors casolans de paper i filtres de color de plàstic.

Postproducció

La postproducció fotogràfica s'ha realitzat durant i posteriorment de la realització dels retrats. Aquest tipus de fotografia necessita molt retoc de postproducció el qual s'ha aconseguit mitjançant l'Adobe Photoshop com a eina principal. Més endavant es fa una descripció més detallada de cada fotografia.

IV. II. JUSTIFICACIÓ DEL TÍTOL

Queerologia es una paraula inventada composta per dos conceptes. La paraula *queer* s'utilitza per a designar a les identitats de gènere i sexuals perifèriques. El concepte sorgeix i, s'adapta per a autodesignar-se, de l'insult en anglès a la comunitat LGBTQ que literalment significa torçat o estrany o, com a traducció de l'insult, desviat/ada.

Amb l'afegiment del sufix -logia, del greg antic -λογία, “estudi o ciència que estudia”, es podria llegir com a l'estudi de lo queer, però la paraula vol recordar a mitologia “estudi dels mites”. El títol d'aquesta sèrie fa referència a aquest espai on conflueixen les mitologies amb les identitats sexuals i de gènere no normatives.

IV. III. DESCRIPCIÓ FORMAL

La peça consta d'una sèrie de sis retrats individuals de persones joves, que representen a versions “actualitzades” de déus i deesses de mitologies de diferents cultures. Cada déu és representat amb una estètica que pot recordar a la cultura de la qual pertany amb un toc de la cultura actual, creant una estètica atemporal o confosa que relaciona el present amb imaginaris mitològics. El nom de cada deïtat dóna títol a cada fotografia de la sèrie.

Si la temàtica és, doncs, mitològica i contemporània el punt de connexió és una característica per la qual cada personatge ha estat triat en cada cas i que s'intenta evidenciar o mostrar en cada fotografia, sigui la seva sexualitat o expressió de gènere, en general lo queer.

Són fotografies de posada en escena realitzades en un estudi, amb pocs elements més que el propi cos, el vestuari i algun element que contextualitza amb la representació d'aquests personatges.

Les fotografies estan pensades per a exposar-se com a sèrie, impreses a 90 x 125 cm cada una. També es contempla l'opció de difondre per xarxes socials, això si, acompanyades sempre del seu text corresponent.

A continuació es fa una breu descripció de la deïtat que representa cada retrat juntament amb la descripció detallada de cada fotografia i la justificació de la seva tria per a aquest treball. La presentació de la fotografies aniran acompanyades de la descripció de la deïtat per a un major enteniment de l'objectiu del projecte i per a donar a conèixer aquests aspectes de les cultures.

ARDHANARISHVARA

Ardhanarishvara és una deïtat de la religió hindú, formada per una de les parelles de déus més importants Shiva i Shakti en un sol ésser.

Aquest androgin representa l'ésser més complet ja que aquests dos déus representen respectivament l'energia masculina i femenina, també representant l'esperit (Purusha) i la matèria (Prakriti), que s'uneixen per a crear la perfecció. La deïtat és representada amb cos meitat masculí i meitat femení.

Model: Eva Aristizabal Baig

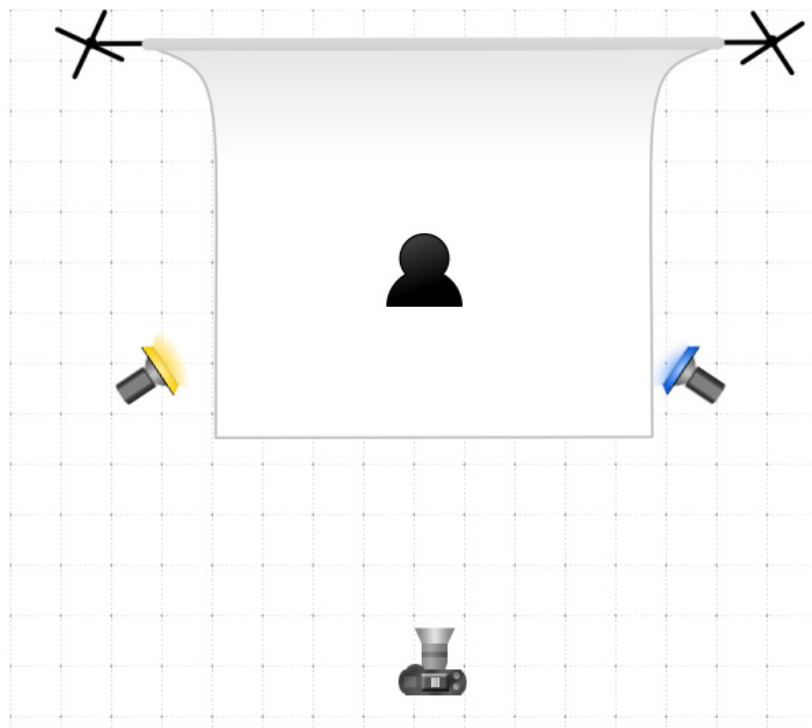
Aquest és l'únic dels retrats en el que dominen dos colors, acordant amb la seva representació tradicional, que representen l'energia masculina i la femenina. Una dualitat que es diferencia de la binarietat de gènere ja que aquesta dualitat d'energies es troben en un mateix. El cos està dividit per aquests colors i la cortina onejant de fons reforça el contrast.

Es troben elements representatius de la deïtat com la flor o la textura del teixit de tigre o de lleopard que es troba en el tanga. El vestuari i els elements que agafa donen el toc actual del retrat. El pèl del pit i el l'acció de tapar-se un pit conformen una idea d'androgínia o d'intersexualitat.

La posició de la càmera en aquest retrat és a l'altura dels ulls, i s'ha utilitzat una distància respecte al subjecte per a que quedi una imatge mitjanament plana, en contrast amb les altres.

La il·luminació d'aquesta fotografia és de dos llums iguals simètrica, amb la figura endarrere. Cada focus, però, té un filtre de color diferent, un blau i un taronja. Aquest efecte parteix la figura en dos meitats de colors diferents.

Esquema lumínic:

APOLO

Apolo és el déu de les arts, de la medicina i de la bellesa masculina. Fill de Zeus i la deessa Leto i germà bessó d'Artemis, és un dels déus més coneguts de la mitologia grega. Més tard, amb la mitologia romana es converteix també en el déu del sol.

Protagonitza vaires histories d'amor, tant amb dones com amb homes. Molts d'aquests nombrosos mites acaben en tragèdia com la història del seu amant Jacint, el qual va morir per culpa d'un altre déu masculí, el déu del vent Zèfir, gelós del seu amor, o la famosa historia amb Dafne, qui es converteix en llorer mentre era perseguida pel déu.

Model: Miquel Sánchez Panicot

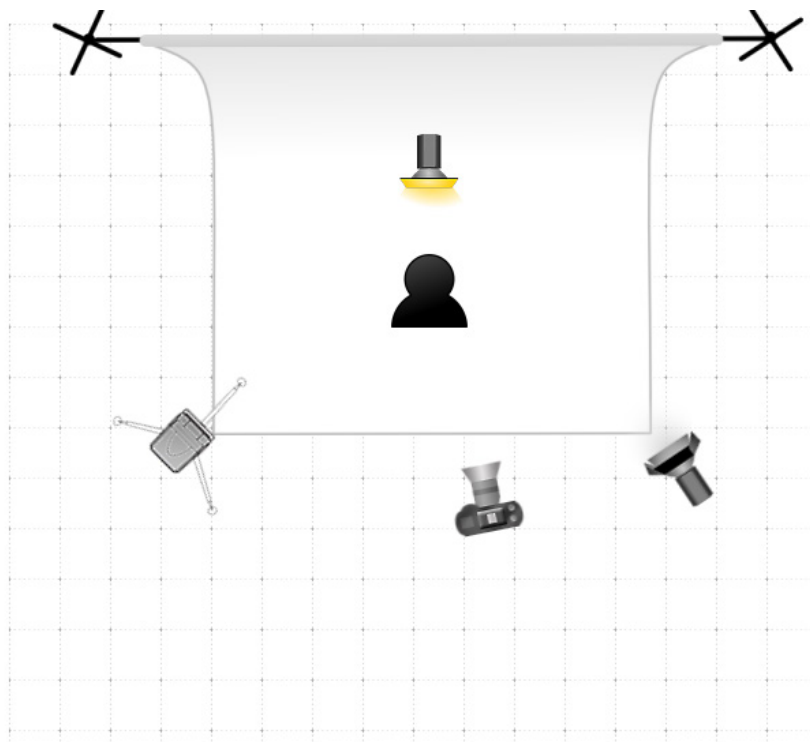
En aquest cas, el que identifica el déu en aquesta fotografia és el físic del model, ja que és representat com a un home jove atractiu amb rínxols rossos. El retrat mostra el seu cos mig nu i brillant, exaltant la seva bellesa. El fet que estigui menjant dos fruites representa que està gaudint del que nosaltres podríem considerar la seva bisexualitat.

El to daurat que podem associar amb el Sol i la bellesa és visible en tots els elements de la fotografia, el vestit obert, el cos brillant, les fruites, els rinxols i la llum que els il·lumina des de darrere, creant un halo.

Per a aquesta fotografia s'ha utilitzat un punt de vista baix i poca distància càmera-model.

Amb un esquema lumínic bàsic amb una llum principal i una complementària i amb un focus amb filtre groc des de darrere del model sense crear un contrallum. La dominant és càlida.

Esquema lumínic:

INARI

En la religió Shinto i budista del Japó, Inari és el *kami* (deïtat) de la fertilitat, l'arròs, l'agricultura i la prosperitat, i de les guineus.

La deïtat és representada com a masculina, femenina o com a andrògina, i se solia venerar com a un conjunt de tres o cinc *kamis*. Les guineus blanques són missatgeres d'aquesta deïtat venerada en tot Japó.

Model: Milena Milošević Ilić

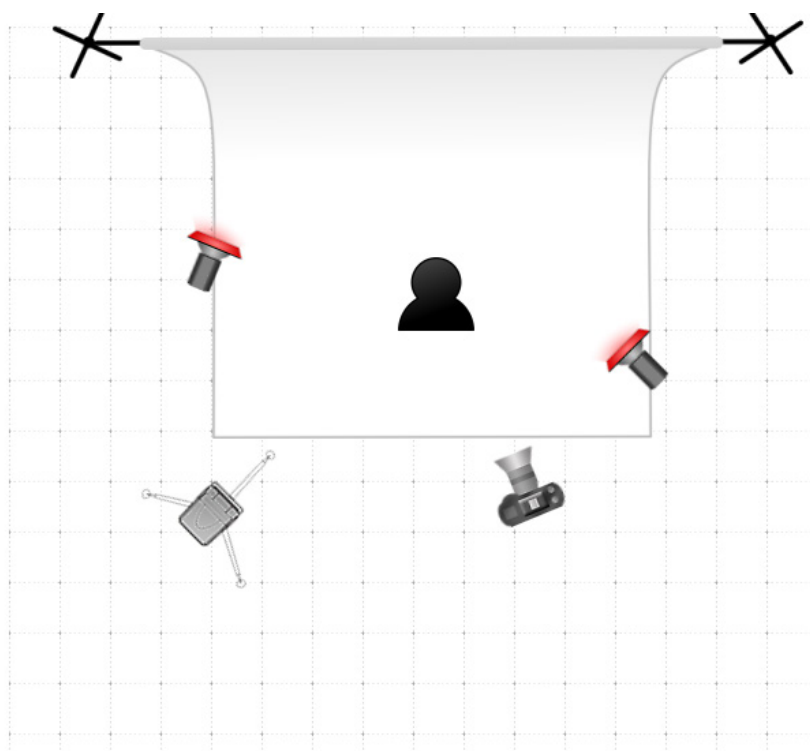
Els colors representatius de la deïtat són el blanc i el vermell, cosa que s'ha fet evident en el retrat, tenyint l'escena de vermell i mostrant la pell blanca acord amb l'estètica japonesa.

El vestuari és modern, amb un estil de carrer, i tot i tenir un punt femení. Amb la postproducció s'han afegit pètals de cirerer pel voltant del subjecte i dos que li fan d'orelles semblant a les d'una guineu.

El punt de vista es molt baix per a crear un efecte allargat a la model apropant-se molt al subjecte i deformant-lo.

El subjecte està il·luminat amb una llum principal neutra i una de secundària amb filtre vermell. Un tercer focus il·lumina les ombres del fons amb un filtre vermell.

Esquema lumínic:

SAPPHO

Sappho de Lesbos va ser una reconeguda poetessa lírica de l'Antiga Grècia del període arcaic s'ha convertit un símbol de l'amor i desig entre dones, ja que gran part de la seva obra està dedicat a dones. Dels seus poemes lírics destaquen *Oda a Afrodita* on declara el seu amor a una dona i prega a la deessa de l'amor Afrodita perquè l'ajudi a conquerir-la.

Famosa ja des de la seva època, actualment li fan referència les paraules lesbiana, originalment que es pertany a la illa de Lesbos, i amor sàfic, pres del seu propi nom.

És l'únic personatge de la sèrie que no és una deïtat, ha estat representada com a símbol femení i lèsbic de la cultura grega.

Model: Sara Brull i Ortega

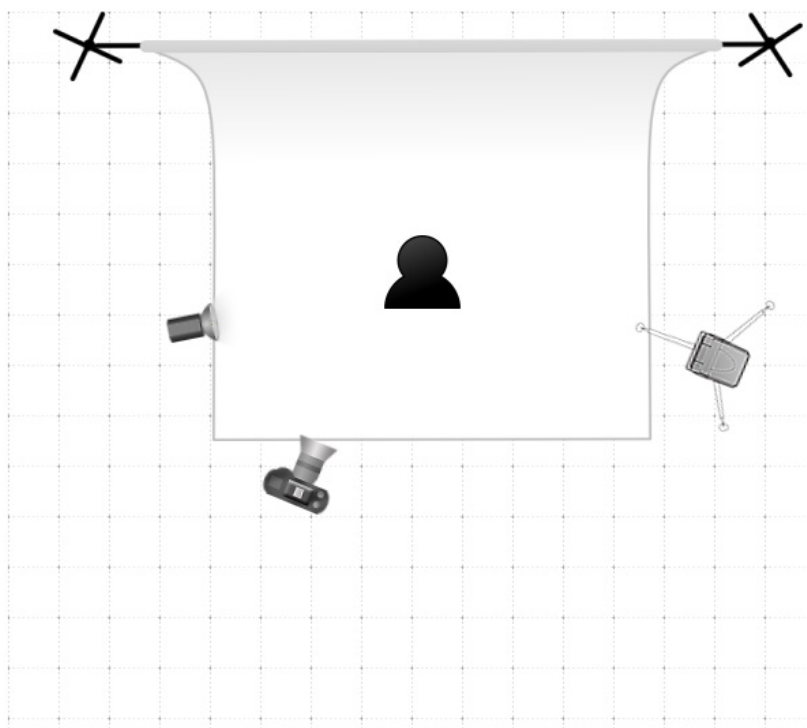
He volgut representar aquesta poetessa, havent pogut retratar a una deessa, per a fer-li homenatge per a la seva importància en la literatura sent dona expressant els sentiments cap a altres dones i com a exemple de sexualitat femenina de l'època.

És l'únic retrat on el subjecte no mira a càmera per a fer diferència als altres que sí que representen a deïtats. La model asseguda a una cadira està acompanyada d'objectes com un llibre com a atributs d'una escriptora i un cigar que treu fum per sobre del seu cap com a símbol d'idees. El detall de la mà tocant el llibre de forma sensual representa l'acció de tocar a una altra dona, ja que el llibre està reposat sobre una altra cadira. Aquest acte de fer-li l'amor a un llibre i les formes corbes de la fotografia el fan un retrat bastant sensual.

Per a aquesta fotografia s'ha utilitzat un punt de vista molt baix i poca distància càmera-model, per a aconseguir una composició on destaca l'objecte (el llibre).

La il·luminació és bàsica amb dos focus de llum neutra, una principal i un de secundari. Tot i així té una dominant càlida pels elements de la fotografia.

Esquema lumínic:

MOHINI

Un de les 25 encarnacions del déu Visnú de la mitologia hindú és Mohini, la deessa de l'encantament. Aquesta versió femenina del déu és representada com a una dona atractiva que utilitza la seva sexualitat per a aconseguir el que vol. El seu nom prové del verb encantar, enganyar.

Una de les històries on el déu s'encarna en Mohini està escrita en l'èpica Mahabharata, on narra l'història de l'heroi Iráván, que es va sacrificar a la deessa Kali per a guanyar la guerra de Mahabharata. Abans, però, va demanar ajuda als déus ja que no volia morir solter i verge. El déu Visnú, al veure que ningú es volia casar amb ell va agafar forma de dona, convertint-se en Mojini per casar-se amb ell. Aquest matrimoni és celebrat per la comunitat de les Hijra, que pertanyen a un tercer gènere, convertint a l'heroi en el seu patró. Altres històries expliquen el seu matrimoni amb el déu Shiva, amb qui té un fill.

Model: Vega Almena

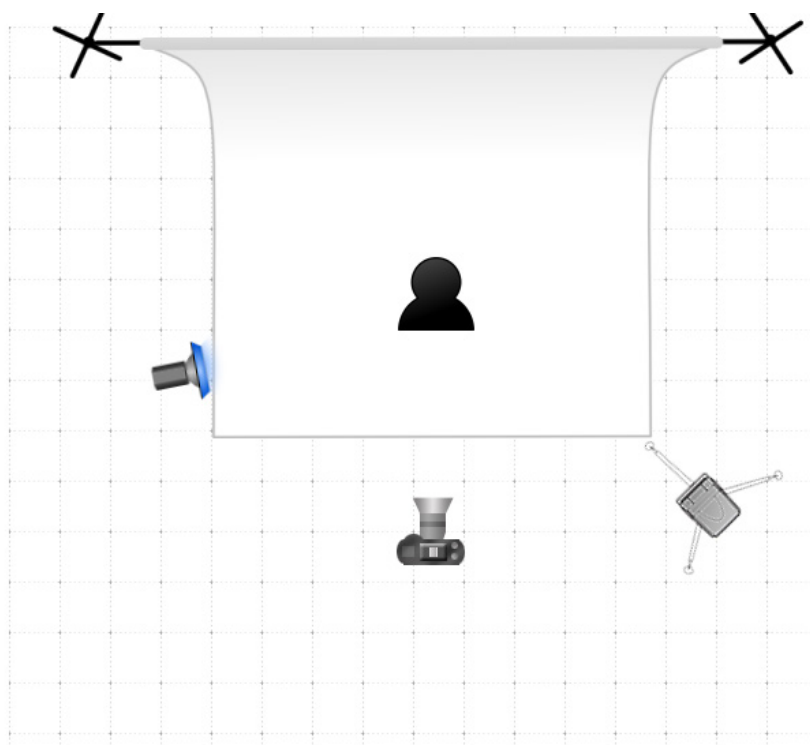
Aquesta deessa s'ha representat com a una dona transgènere, prenent la llibertat de traslladar la seva identitat a la nostra cultura. Se la sol representar amb dos, quatre o vuit braços i en algunes representacions amb la pell blava, tal com el déu Visnú. La llum blava inunda el retrat, amb un fons també blau, i ha estat representada amb vuit braços per a exagerar el poder d'encantament de la deessa.

Aquest retrat està inspirat en per una fotografia de Nan Golding, *Jimmy Paulette & Misty in a Taxi, NYC* (1991), una imatge bastant famosa de la sèrie de fotografies sobre la comunitat trans de Nova York. El retrat de Mohini vol ressemblar a la dona que vesteix de negre, amb un maquillatge que s'ha intentat imitar, per a utilitzar el personatge com a símbol de la comunitat.

Per a aquesta fotografia s'ha utilitzat un punt de vista picat amb una distància relativament propera al subjecte, centrant l'atenció als braços que rodegen el cap.

Una llum principal neutra i una de secundària amb filtre blau il·luminen el subjecte i l'escena.

Esquema lumínic:

TU'ER SHEN

El déu conill Tu'ér Shen és el déu de les relacions homosexuals de la Xina.

Tu'ér Shen sorgeix de la història de Hu Tinbao, un oficial del segle XVIII que estava secretament enamorat d'un inspector imperial el qual el va sentenciar a mort. Un més després de la seva mort, se li va aparèixer a un ancià del seu poble en un somni, afirmant que el seu crim era per amor i que per això els déus de l'inframón l'havien convertit en un déu conill, protector dels homosexuals, i demanant que se li construís un temple. El seu culte es va popularitzar fins al punt de convertir-se en un objectiu de repressió del govern de Qing.

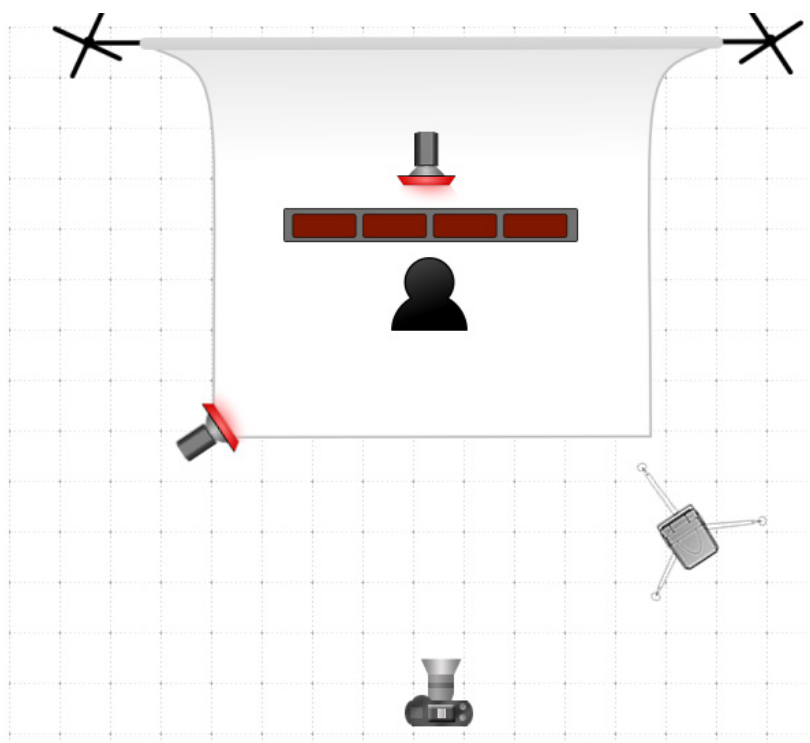
Model: Marc Villanueva

Per al déu conill he volgut representar un personatge amb una estètica bastant Playboy, amb les orelletes de conill i un color rosa que il·lumina tota l'escena, però el personatge és un home. Tant la postura, la roba i el color rosa juguen amb l'estereotip de l'home gay. La textura de pèl de conill es troba tant en les orelles com en la jaqueta i el terra, que juntament amb el color blanc i rosa crea una escena suau i sensual. El model vesteix amb un vestuari modern i s'acompanya d'elements d'estètica oriental com el biombo i el ventall.

L'angle de la càmera en aquest retrat és lleugerament baix en relació amb el model.

La il·luminació d'aquesta escena consta de tres focus, un de principal amb llum neutra i una de secundària amb filtre de color rosa, amb un altre focus amb filtre rosa que il·lumina el biombo des de darrera.

Esquema lumínic:

Avui dia en occident vivim en un sistema de sexualitat normativitzat, de gènere binari i d'heterosexualitat pressuposada. Això vol dir que s'assigna un gènere i una sexualitat només haver nascut. Tot i que aquesta normativa és bastant general i encara està arrelada a la nostra cultura, la llibertat sexual, que podríem denominar a la ruptura d'aquesta norma, des dels anys 70 ha anat obrint una escletxa gràcies teories de la sexualitat, de gènere i sobretot als moviments de les comunitats LGBTQ.

És per això que pensem que aquest sistema de dos gèneres sempre ha estat així, però només fa falta mirar a altres cultures o fins i tot al nostre passat per a veure que no es així. En aquest treball s'analitzen algunes cultures on no existia tal sistema o era diferent, acceptant les relacions entre el mateix sexe o l'existència d'un tercer gènere.

Ha sigut la troballa de tantes altres cultures on veneren déus que canvien de sexe, tenen relacions homosexuals o són patrons de comunitats LGBTIQ, en resum, que escapen del gènere o sexualitat normatius actuals d'occident, el que m'ha fet vincular les mitologies amb la sexualitat que s'està redescobrint en les ultimes dècades.

Per a començar a parlar del passat, és necessari fer un incís sobre la terminologia utilitzada en aquest treball. És important assenyalar l'ús d'aquestes etiquetes atribuïdes a una altra cultura ja que es tracta d'assumir la orientació sexual i identitat de gènere de la gent del passat amb criteris actuals. Això significa una problemàtica ja que el fet de projectar identitats d'un sistema en un altre és incorrecte, però per altra banda s'ha assumit que la gent del passat era cisgènere i heterosexual en tots els estudis històrics i antropològics. I es que tot estudi està fet dins l'heteronorma que dicta que la forma més freqüent de mantenir relacions afectives i sexuals actual és la normal, natural i és projectada al passat.

El fet de projectar etiquetes actuals al passat també és problemàtic en traslladar-les a altres cultures vives, ja que existeixen cultures que per exemple les identitats de gènere no corresponen amb les occidentals. De fet, una evidència de que el gènere binari no és aplicable arreu del món és l'existència d'un tercer gènere en moltes cultures. Aquest són persones generalment nascudes amb sexe masculí, que vesteixen com les dones de la seva cultura i tenen un paper específic dins la seva societat. Uns dels mols exemples són les Fa'afafine de Samoa, les Māhū hawaianes, les Muxes zapotèques o les Hijra del subcontinent indi.

Zeus forcejant amb Ganimides (475-425 aC)

V. I. SEXUALITAT I MITOLOGIA

M'interessa els universos imaginaris de les cultures i d'una determinada època, aquelles creences compartides que d'alguna manera reflecteixen la societat en sí, els seus valors, les seves aspiracions i preocupacions. Trobo molt important el que pot aportar la mitologia al coneixement d'una societat, al ser una part essencial de la vida en la majoria d'aquestes. Per tant molts aspectes socials es veuran reflectits en la creença.

Trobo adient parlar primer de tot d'una societat de la qual hem heretat molts valors. Una de les qüestions més conegudes quan parlem de l'antiga Grècia és la seva sexualitat, en quant a diversitat de gustos sexuals i un gran repartiment d'històries sobre personatges mitològics relacionades amb el sexe.

És un fet conegut que molts homes de l'antiga Grècia mantenien relacions sentimentals i sexuals amb persones del mateix sexe, no tant conegut és el fet que les dones també tenien aquest costum. El matrimoni era reservat sols per la procreació i unions de cases. Era molt comuna la forma de relacions sexuals entre un home i un amant normalment més jove el qual era el seu aprenent, la qual s'anomenava pederàstia. Tenint en compte que la societat era patriarcal, estava ben vist que un home tingués relacions amb un altre de més jove ja que el que importava era el rol que tenia en la relació, sense importar els sexe de l'altre.

Aquest fet, sense ser excepció, es veia representat en les històries mitològiques. Els mites sobre amors entre persones del mateix sexe eren coneguts per tots els grecs, sense diferència dels altres. Començant pel déu dels déus, Zeus, qui va tenir nombrosos amants com Ganimides, l'home més bell del món a qui va raptar en forma d'àliga per a convertir-lo en el seu company sexual¹. O un dels deus més importants de l'Olimp, Apolo, qui apareix en nombroses històries d'amor tant amb homes com amb dones. Una altra història entre homes, en aquest cas sense quedar clar si hi havia diferència d'edat i per tant de rol, és la dels herois de guerra Aquiles i Patrocle, documentada en la famosa *Iliada*².

Si parlem de l'amor homosexual en l'Antiga Grècia, s'ha de destacar una gran font de poesia homosexual, més concretament lèsbica, de la coneguda Sappho de Lesbos també representada en aquest treball, que evidencia un pensament més liberal en quant a la sexualitat femenina.

1 Ovidi, P. (8 d.C) *Metamorfosis*. Llibre X, P 155

2 Homer (s. VIII aC) *Iliada*.

En la mitologia hindú es troba que és molt recurrent que les deïtats tinguin molts alter-egos, tant del seu mateix gènere com de l'altre. Tampoc els impedeix res tenir relacions sexuals amb persones o déus del mateix sexe. Això evidencia l'acceptació d'una part d'un mateix d'energia del gènere del qual no "pertany" el seu sexe, i la fluïdesa de gènere. Aquí s'emmarca la història de la deessa Mojini i l'heroi Iraván, o amb el déu Shiva.

En un recull d'històries sobrenaturals del poeta xinès Yuan Mei, apareix la mitologia de Tu'er Shen, el déu de les relacions homosexuals. El poeta reconegut de la Dinastia Qing explica la història del sorgiment del culte a aquest déu, poc coneguda per la repressió patida, en el llibre *Zi Bu Yu* (El que el mestre no discutiria)³, publicat el 1788. Aquest llibre recopila històries populars i històriques de sexe, fantasmes, corrupció, homosexualitat i transvestisme, i més temes que estaven prohibits en l'època i que va causar que sigues censurat.

V. II. LA FIGURA DE L'ANDRÒGIN

En moltes cultures trobem un ésser primordial, el principi creador segons moltes mitologies, un subjecte complet i perfecte, i per tant que té els dos sexes. Aquest ésser ho representa tot perquè d'ell ha sorgit tot el que es coneix, per tant es parla d'oposats que es complementen. Aquesta existència demostra una preocupació general per a explicar la totalitat primigènia, i una aspiració per part de la humanitat per a aconseguir aquesta perfecció.

La filosofia del yin i yang em serveix per explicar aquesta dualitat molt simbòlicament. Aquest símbol del taoisme representa dos parts oposades, el negre i el blanc, que es se l'atribueix a la dualitat que tenen totes les coses que coneixem. Aquests oposats, però, estan en comunicació, en la representació del símbol veiem que l'un té una mica de part de l'altre i al revés, i la línia que els separa és corba, no recte tallant, representant la seva fluïdesa i la dependència l'un de l'altre. Aplicat a la masculinitat i la feminitat, si bé els taoistes creuen que no existeixen els extrems, el gènere també està compost per les dues parts. Aquest concepte xoca amb la cultura occidental, ja que la tradició judeo-cristiana és de les úniques la religió s'explica a partir d'un déu exclusivament masculí.

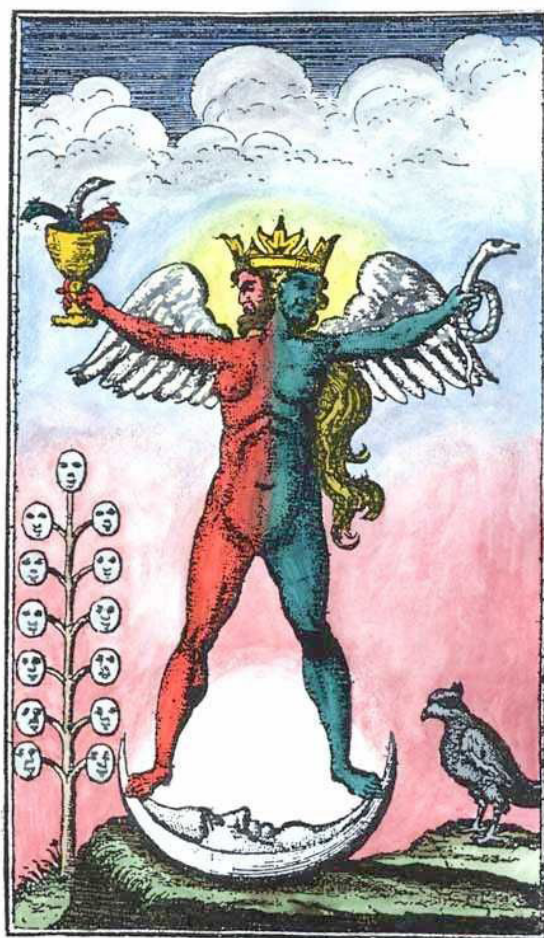
Aquesta ideologia oriental també ha influenciat en la quantitat de creences i mitologies que han habitat en el subcontinent que indi s'han preocupat pel misteri de la totalitat. Podem apreciar aquesta tradició estesa en moltes creences amb l'anàlisi que fa un dels pares de l'estudi

3 Mei, Y. (1996) *Censored by Confucius: ghost stories* by Yuan Mei.

de la història moderna de les religions, Mircea Eliade, sobre la importància de l'androgínia en moltes religions orientals i occidentals⁴.

Com s'ha comentat, en la tradició hindú, la majoria de déus canvien de sexe convertint-se en alter-egos. Per altra banda, Ardhanarishvara és l'ésser més complet representat en la unió de la parella de dos déus que representen l'energia masculina i la femenina, i alhora l'esperit i la matèria, que s'uneixen en un sol ésser per a crear la perfecció.

En els textos d'alquímia⁵ és d'esperar que tingui importància un ésser que representi la unió d'oposats. Aquest ésser se l'anomena Androgin, Hermafrodita, o Rebis, i és un ésser únic que reuneix els dos sexes representant el creador de tot i la perfecció. L'androgin alquímic representa els dos principis, masculí i femení i tots els oposats que constitueixen el món en forma de dualitat. L'androgin és representat en l'alquímia com a un hermafrodita alat, vestit de negre i amb dos caps, un d'home i un de dona.

Còpia del Rebis, en el *Rosarium Philosophorum*, 1550.

4 Eliade, M. (1965) *Mefistófeles y el Andrógino*.

5 Íñigo, L. E. (2010) *Breve Historia de la Alquimia*. P 254

En alguns textos de la tradició jueva i dels primers cristians es presentava el mite del primer home, Adam, com a un ésser androgin el qual Déu va separar per la meitat creant els dos gèneres, aquest mite probablement prové de la tradició grega, la qual contempla una versió semblant a la creació dels humans⁶.

La paraula androgin prové de l'Antiga Grècia, etimològicament la paraula participa de *ἀνδρῶς* (andros, "home") i *γυνή* (gynē, "dona"). Prové de la creença dels primers humans que tenien dos cares, dos parells de cames i braços i dos sexes. Plató descriu aquests éssers i els distingeix entre tres gèneres, el masculí, el femení i l'androgin. Aquest últim és l'únic que tenia els dos sexes. Per altra banda el masculí tenia dos sexes masculins i el femení, dos de femenins.

Plató narra el mite d'aquests tres gèneres que es sentien tan poderosos com per a desafiar els déus, i aquests es van defensar partint-los per la meitat, creant així els humans com els coneixem. D'aquí sorgeix la idea de l'ànima bessona, la mitja taronja i el fet que els humans es passen tota la vida buscant la persona que els completa. En aquest mite narrat per Plató curiosament també s'hi explica les tendències sexuals que nosaltres consideràrem homosexuals.

“A las mujeres, que provienen de la separación de las mujeres primitivas, no llaman la atención los varones y se inclinan más a las mujeres; a esta especie pertenecen las tribades. Del mismo modo, los varones que provienen de la separación de los varones primitivos, buscan el sexo masculino... Si se casan y tienen familia, no es porque la naturaleza los incline a ello, sino porque la ley los obliga”.⁷

Per tant no parlem d'un déu creador però sí d'uns primers humans els déus dels quals se sentien amenaçats pel seu poder. I per altra banda s'explica un tercer gènere el qual trenca amb la concepció del gènere binari. Hermafrodita, per altra banda, fill dels déus Hermes i Afrodita ha donat nom científicament als éssers vius que posseeixen els dos òrgans sexuals, masculí i femení.

Elíade també assenyala els rituals que comprenien la importància de l'androgínia en diferents aspectes de la vida. L'exemple de la iniciació de la pubertat és molt clar, en moltes cultures, el ritual d'aquest traspàs compren l'enteniment del sexe oposat per a esdevenir un adult vestint als nois amb robes de noies i viceversa. Aquesta tradició la documenta Elíade en tribus australianes i africanes, en la Polinèsia i en l'Antiga Grècia⁸.

Les orgies multitudinàries o bacanals també tenien un caràcter de ritual androgin, la unió dels cossos femenins i masculins per la finalitat de crear un caos primigeni del qual esperen un nou començament, fecunditat o fertilitat de la terra⁹. Aquest fet també ressalta la importància i relació que mantenien sexualitat i religió en moltes cultures.

6 Eliade, M. (1965) *Mefistófeles y el Andrógino*. PP 39-41

7 Plató (380 a.C) *Simposio (Banquete) de la Erótica*. P 364

8 Eliade, M. (1965) *Mefistófeles y el Andrógino*. PP 42-43

9 Eliade, M. (1965) *Mefistófeles y el Andrógino*. P 43

Em serveix explicar l'androgín en diferents cultures per la idea de que un ésser és més complet quan participa dels dos gèneres. Aquest concepte xoca amb la nostra societat misògina ja que la masculinitat perfecta se sent atacada en quant se la atribueix qualsevol concepte relacionat amb la feminitat.

V. III. REPRESSIÓ DE L'HOMOSEXUALITAT

El que s'intenta exposar amb aquest anàlisi de figures mitològiques és una mentalitat diferent envers la sexualitat i el gènere del que la societat occidental ha considerat durant els últims segles. Per tant es convingent reflexionar sobre què és el que va canviar per a què actualment, amb el "redescobriments" d'un ventall més ampli d'identitats, s'estigui fent un esforç tan gran per a acceptar qüestions que en un temps no eren condemnades.

Un dels llibres més ben documentats pel que fa a la homosexualitat en occident des de l'època romana i durant el cristianisme és *Cristianismo, Tolerancia Social y Homosexualidad* (John Boswell, 1998). Tot i la complicació que comporta estudiar la categoria de l'homosexual, que com s'exposa més endavant és inventada al segle XIX, Boswell intenta fer un anàlisi de com sorgeix la intolerància cap a aquesta.

Seguint la tradició grega, de totes les reglamentacions dels romans no hi ha cap que faci referència a cap il·legalitat cap a l'homosexualitat. L'autor, per tant dedueix que no era un centre d'atenció o una preocupació. De fet, percep que durant el màxim esplendor de l'imperi la literatura eròtica no feia diferència entre el sexe heterosexual de l'homosexual i afirma que una gran quantitat d'emperadors mantenien relacions homosexuals.

Al llarg d'aquest text, Boswell investiga la transició tan selectiva que es va donar des de l'imperi romà fins al renaixement, ja que cada època hereta les costums i pensaments de l'anterior però amb lleus canvis entorn la tolerància, en aquest cas, sexual. Boswell estudia els textos que van influir durant els principis del cristianisme, i fa notable una disminució de literatura homoeròtica juntament amb la seva tolerància durant la caiguda de l'Imperi Romà.

Durant l'edat mitjana no hi havia paraula per descriure la homosexualitat, sodomita va ser la primera paraula per a referenciar les relacions homosexuals, encara que això pot haver sigut una interpretació moderna. La paraula referenciava a les relacions depravades que es descrivien al relat de Sodoma, en el passatge del Gènesis, de l'Antic Testament, una de les quals la violació homosexual¹⁰. Després d'un extens anàlisi de cada passatge de l'Antic Testament on es podrien fer referència a les relacions homosexuals, Boswell conclou que no s'hi exhibeix cap posició explícita sobre aquestes. La Bíblia és coneguda per contenir un gran ventall d'interpretacions, i Boswell evidencia que aquest tema no n'és una excepció, i que:

10 Boswell, J. (1998) *Cristianismo, Tolerancia Social y Homosexualidad*. P 96

“El origen de los sentimientos antigays entre los cristianos debe buscarse en otro sitio.”¹¹

Els primers cristians, doncs, no semblen haver-se oposat a la conducta homosexual, fins i tot existien matrimonis o unions semblants entre homes, que Boswell documenta en el seu assaig més conegut, *Las Bodas de la semejanza*¹².

Boswell documenta una gran hostilitat cap a les relacions homosexuals que comença a aparèixer en la literatura popular de la segona meitat del segle XII. L'autor mateix confessa que no es pot donar una explicació definitiva per aquest fet però ho vincula amb una intensificació general de la intolerància cap als grups minoritaris com podrien ser els jueus i la bruixeria. Si bé aquesta intolerància no era compartida amb el pensament de l'església, a partir dels segle XIII comença a prendre aquesta ideologia condemnant-la més que mai i mantenint-la fins la nostra època.

L'impacte de la cultura occidental a altres societats es fa evident en molts casos. Els viatges missioners de l'església cristiana van deixar petjada arreu del món. Pel que fa al història del país xinès, està documentat que durant segles la homosexualitat era practicada amb normalitat. Des de la literatura i les arts, encara que escasses per la posterior censura, fins a regulacions i institucionalització de la prostitució masculina demostren aquesta tradició. A ulls també dels primers viatgers europeus del segle XVI, que van trobar-se amb una societat que admiraven però trobaven aspectes de la cultura que no compartien, com la tolerància a la homosexualitat, arrelada a la seva tradició. La prohibició d'aquestes pràctiques es pot relacionar amb aquest contacte amb la cultura occidental i els missioners que van anar a imposar la religió cristiana, que van aportar el “conservadorisme sexual i occidentalització de la moral”¹³. En aquest context trobem el mite de Tu'er Shen, on veiem un govern que condemna la pràctica, però un poble que està disposat a defensar el culte. La Índia també ha patit les regulacions europees homòfobes durant l'ocupació britànica. Vist per exemple en l'existència de la comunitat de les Hijras i la posterior hostilitat o marginació social cap a elles.

Si bé aquesta condemna dels actes homosexuals no es connectava a una identitat sinó només a l'acte en sí ja que el podia cometre qualsevol persona, s'hauria d'investigar com s'han generat aquestes identitats a occident amb un dels textos que més ha influït en la manera de pensar la sexualitat en la nostra cultura, del filòsof francès Michel Foucault. En *La voluntat de saber* (1976), el primer volum del tractat d' *Història de la Sexualitat*, Foucault explica com la identitat sexual com a tal no existia en el passat.

La figura de l'homosexual apareix a partir del segle XVII juntament amb la regulació i repressió de la sexualitat, en un context on la psicologia i la medicina estaven intentant racionalitzar tots els comportaments humans i crear patologies per a totes les actituds que es desviessin de la societat victoriana del moment considerava acceptable o normal. Això no vol dir que no es practiqués el sexe entre dos persones del mateix gènere sinó que al regular la sexualitat va fer que tota la sexualitat que no entrés dins la normativa de la monogàmia heterosexual es condemnés.

11 Boswell, J. (1998) *Cristianismo, Tolerancia Social y Homosexualidad*. P 111

12 Boswell, J. (1996) *Las Bodas de la Semejanza*. Barcelona: El Aleph

13 Hinsch, B. (1990) *Passions of the cut sleeve: the male homosexual tradition in China*. P 5

*“La célula familiar, tal como fue valorada en el curso del siglo XVII, permitió que en sus dos dimensiones principales (el eje marido-mujer y el eje padres-hijos) se desarrollaran los elementos principales del dispositivo de sexualidad (el cuerpo femenino, la precocidad infantil, la regulación de los nacimientos y, sin duda en menor medida, la especificación de los perversos)”*¹⁴

I així es va crear una nova identitat, la de l'homosexual, que no havia existit fins llavors i que hem heretat. Com ens fa entendre Foucault, vivim la descendència dels victorians:

*“Esta nueva caza de las sexualidades periféricas produce una incorporación de las perversiones y una nueva especificación de los individuos. [...] El homosexual del siglo XIX ha llegado a ser un personaje: un pasado, una historia y una infancia, un carácter, una forma de vida; asimismo una morfología, con una anatomía indiscreta y quizás misteriosa fisiología. Nada de lo que él es in toto escapa a su sexualidad. Está presente en todo su ser”*¹⁵

En aquest context, doncs, va sorgir la paraula homosexual per a qualificar a les persones que sentien una atracció “anormal” per a les persones del seu mateix sexe, al mateix temps que van qualificar a l'atracció pel sexe oposat com a heterosexual. Per tant és tan incorrecte qualificar a una persona del passat com a homosexual com dir que una persona era heterosexual.

Aquest és un gran canvi de pensament envers l'homosexualitat ja que ja no es parla del pecat que comet sinó de la seva naturalesa com a ésser. Abans implicava actes, no identitats, convertint la homosexualitat i altres “anomalies” sexuals com la infantil o la histèria femenina en patologies.

Foucault assenyala els discursos científics sobre el sexe com a dispositiu de control, creant un sistema de poder que pren la sexualitat com a objecte de control. Aquest discurs que fa referència a un sistema que anomena bio-poder explica com el cos passa a ser un objecte dins el sistema de la procreació, estigmatitzant tota sexualitat fora de la procreativa, i fins i tot econòmic.

Per tant, podríem concloure que hem experimentat un canvi entorn a la nostra sexualitat, o més ben dit a qui la regula. Aquest és un exemple del canvi de mentalitat de la modernitat, quan la raó destrona a Déu del centre del pensament en occident. Si abans era l'església qui reprimia la sexualitat, a partir de la modernitat són els estudis psicològics els que decreten la moral amb uns discursos científics que han causat la categorització de sexualitats i cossos no normatius amb les repercussions que això comporta.

L'autor corrobora el control dels cossos per part de la medicina de l'època. El bio-poder que esmenta Foucault el van patir les persones òrgans sexuals femenins i masculins, i que per tant els doctors de l'època es sentien atrets per a resoldre aquesta “anomalia”. Foucault analitza un dels casos més famosos d'hermafroditisme del segle XIX, el d'Herculine Barbin. Herculine

14 Foucault, M. (1976) *Historia de la sexualidad 1-La voluntad de saber*. P 132

15 Foucault, M. (1976) *Historia de la sexualidad 1-La voluntad de saber*. P 56

va ser assignada com a dona al néixer, i va viure com a tal fins que després d'un examen físic, l'Església i la institució van reassignar el seu gènere i la van obligar a viure com un home, cosa que va acabar amb el seu suïcidi. Tornem a veure com la institució té el poder dels nostres cossos fins a aquest punt. La feminista i teòrica de gènere Beatriz Preciado torna a agafar aquest cas per a il·lustrar molts més altres, afirmant que:

*“Herculine no es un hombre atrapado en el cuerpo de una mujer ni una mujer atrapada en el cuerpo de un hombre. Es ante todo un cuerpo atrapado entre los saberes dominantes sobre el sexo y los saberes menores de los anormales.”*¹⁶

V. IV. TEORIA QUEER

Aquest treball engloba una gran varietat de temes que tenen a veure amb el gènere, la sexualitat i la identitat. Un dels punts d'interès és la Teoria Queer, sobretot referenciant la teoria del gènere de la pensadora feminista Judith Butler, ja que em serveix per explicar el meu discurs. Un dels textos que més m'ha influenciat per a fer aquest treball però també en els darrers anys és *Gender Trouble*, o *El género en disputa*, (1999) de Judith Butler, on explica la teoria del gènere performatiu.

Si bé hem experimentat un canvi en allò que pensem com a rols de gènere és per tot un seguit de feminismes que des finals del segle passat han anat creixent i desenvolupant-se, juntament amb les noves teories de la sexualitat que en el següent apartat s'expliquen i els estudis queer, és a dir l'estudi sobre i des de les sexualitats no hetero-normatives i el gènere no-binari així com el sorgiment de noves masculinitats que trenquen amb l'estereotip hegemònic.

Butler reflexiona sobre totes les categories d'identitat, les “etiquetes” que portem a sobre i que fan que siguem intel·ligibles als ulls dels altres. La identitat sempre ve de l'exterior, que des que naixem anem interioritzant, i segons el sexe amb el que naixem se'ns atorga una identitat masculina o femenina que haurem d'actuar. Per tant Butler afirma que el gènere, com a identitat, és un acte performatiu que imitem dels valors culturals dels dos sexes, i desvincula el gènere de la biologia.

Aquesta teoria ha sigut acceptada en molts àmbits. En el Diccionario de la Real Academia Española trobem la definició de **gènere**: “Grupo al que pertenecen los seres humanos de cada

16 Preciado, B. (2016). *Biopolítica del género*. P 4

sexo, entendido este desde un punto de vista sociocultural en lugar de exclusivamente biológico.” on afegeixen el factor sòcio-cultural encara que no del tot desvinculat del sexe biològic.

Des del punt de vista foucaultià, la teoria performativitat cobra sentit en quant a la quantitat d'etiquetes que configuren el nostra societat. Totes les categories sexuals i de gènere provenen del bio-poder que esmenta Foucault, si més no la costum científica d'etiquetar. S'ha de remarcar que aquestes etiquetes han tingut un ús diferent en altres àmbits, com dins els propis moviments LGBTQ, on la identitat té una gran importància per al discurs de visibilitzar que existeixen altres sexualitats i identitats que no són la única que se'ns presenta cis-heterosexual.

Actualment s'està vivint un canvi molt progressiu de trencament amb els rols de gènere i visibilitat de la comunitat LGBTQ que fa que les generacions més petites creixin amb més llibertat d'expressió de personalitats depenent del context. Encara que el sistema de gènere binari està molt arrelat a la societat, es comencen a veure variacions en aquest. Podríem parlar de feminismes, noves masculinitats o androgínia. En treballs anteriors treballa amb la línia fins que separa lo masculí de lo femení, concloent que aquesta línia no existeix i que per tant ni la masculinitat ni la feminitat són més que un factor cultural, tal com explica Butler.

V. V. MITOLOGIA COM A CULTURA, CULTURA COM A ESTÈTICA

Reprenc el tema de la mitologia per parlar ara de l'actualitat, perquè sempre s'ha relacionat amb el passat o amb la religió, però els mites o creences compartides acompanyen a totes les societats fins i tot en la moderna on agafa forma en la cultura popular, cinema, música, moda, etc. on es transmeten valors i ideals de bellesa, d'actituds i per tant d'estereotips de gènere. Especialment en aquesta època, on les xarxes socials influeixen el nostre dia a dia, interioritzem tots aquests referents i els reproduïm performativament tal com ens exposa Butler.

La representació d'identitats en els medis actuals és una eina que es pot utilitzar per a visibilitzar minories que cada cop ho son menys. La comunitat LGBTQ ha estat poc representada en la cultura popular, fins i tot atribuint característiques associades a la comunitat als personatges villans o amb finals infortunats. A aquest fet se l'anomena *queer coding* i ha estat present sobretot en el cinema des del segle passat com a manera d'atribuir negativitat a les persones queer.

Narziss, Gustave Moreau, 1890

En aquest context proposo crear paral·lelismes entre les deïtats de cultures diferents amb el que podrien ser els nostres models com per exemple la fotografia de moda i publicitària. Si amb les representacions de cada època es creen models, influint a les ments i ideals no només de bellesa sinó d'actituds, les trasllado a la nostra actualitat.

No intento reduir la sexualitat als arquetips que presento, ni tampoc presentar-los com a únics exemples a imitar. El que vull és visibilitzar aquestes minories i “elevant-les” a la categoria de déus. Trobo important la feina dels artistes de crear referents amb l'eina de la imatge per a difondre idees, estètiques i fins i tot identitats.

D'alguna manera els artistes del *Fin de Siècle* ja van al·ludir a l'antiguitat clàssica. Oposant-se a la idea de progrés de l'època els escriptors, creaven a partir del seu estil de vida a l'Europa central de finals del segle XIX. En ple industrialisme, la cultura del *Fin de Siècle* parlava del decadentisme de la seva època i mirava cap al passat, tractant temes mitològics i idealitzant la cultura mediterrània. Aquest ambient decadentista també es va tornar una moviment estètic. El retorn de la mirada clàssica i la idealització de l'antiguitat s'aprecia en les obres de Gustave Moreau. Les seves obres parlaven de mitologia, sexualitat i van crear noves maneres de representar els cossos, per exemple el masculí d'una manera més femenina.

Aquesta cerca de l'estètica clàssica es pot veure clarament en la vida i obra del fotògraf alemany Wilhelm Von Gloeden. El fotògraf es trasllada a un poble de Sicília, on retrata als joves de l'illa. Els nus de les seves fotografies són de clara referència clàssica, cuidant les poses i els escenaris, molts cops ruïnes romanes. La sensualitat dels cossos masculins i la evident homoerotisme remet als temps grecs.

En aquest context trobem també algunes obres literàries que contenen un personatge androgin. Una de les influències d'aquesta època podria ser la novel·la *Seraphita* (1834) d'Honoré de Balzac, el personatge principal e la qual és un androgin perfecte. A ulls de la seva amada és un home, Seraphitus, però quan el veu l'home que l'estima, el veu com una dona, Seraphita. El personatge està caracteritzat amb dons extraordinaris, amb una mentalitat gairebé sobrehumana, fent referència a l'antiga creença de la perfecció de l'androgin.

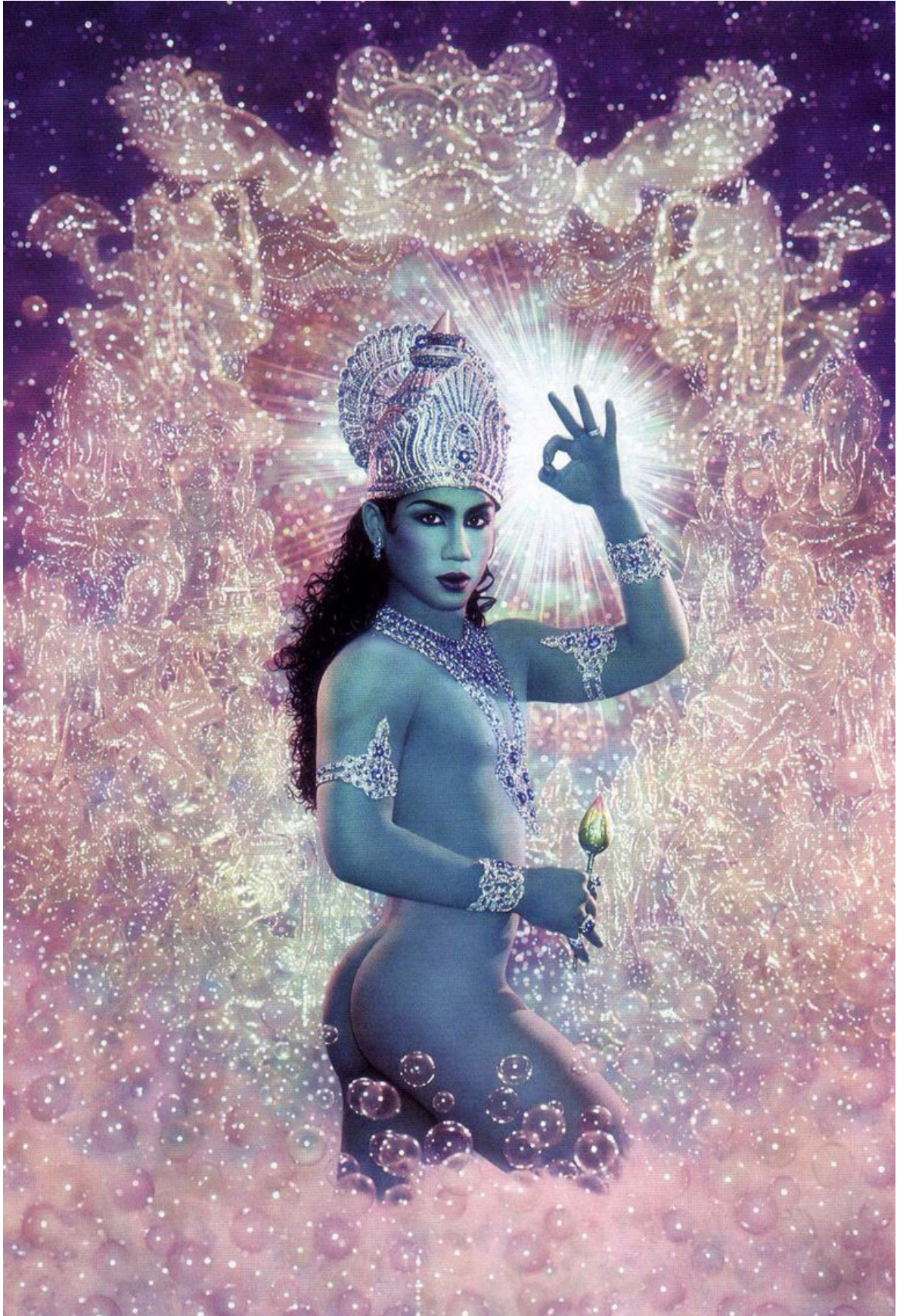
Més tard podem trobar un altre exemple en la novel·la *Orlando* (1928) de Virginia Woolf, el personatge principal de la qual, es desperta un dia amb el sexe femení, mentre que sempre havia estat un home. Però aquest canvi es presenta purament biològic ja que la seva identitat no canvia, el que si que canvia, però, és l'actitud del món cap a ella. Woolf feia una crítica a la societat masclista dels cinc segles que transcorre la novel·la, tractant temes com la sexualitat de la dona i homosexualitat, i el paper de la dona en la societat.

Gràcies a la lectura i investigació dels textos sobre la sexualitat en diferents cultures he confirmat però també descobert molts aspectes sobre el tema i han ajudat a conformar el meu discurs, acabant demostrant el més semblant a una hipòtesis que tenia aquest treball, que les sexualitats que anomenem perifèriques han existit durant tota la història i que per tant el gènere és un fenomen cultural. Durant el desenvolupament del treball també s'han anat descobrint els riscos que poden donar males interpretacions com el voler traslladar identitats del nostre present a cultures on les expressions d'identitat eren simplement diferents.

Pel que fa al repte que suposava la producció de fotografies i tenint en compte els obstacles que han impedit gaudir d'un estudi i material professional, personalment em sento realitzat. Considero que els retrats compleixen l'objectiu d'actuar com a models a seguir i de visibilitzar diversitats, sense deixar de recordar als seus referents divins.

Trobo encertada la manera de lluitar de manera creativa, cridant l'atenció amb els mitjans que tenim i prenent riscos per a crear debat. Quan es deixa de qüestionar és quan mor la diversitat. Les identitats i sexualitats perifèriques estan en lluita des de fa dècades i encara queda molt per aconseguir una llibertat que contradiu molts partits polítics de tot el món, la llibertat de ser tu mateix.

El fet d'haver cooperat amb persones creatives i disposades a ajudar, referint-me tant als models com a les persones que han prestat idees i material han ajudat a que aquest projecte creixi molt més del que hagués pogut arribar. Aquest també és un concepte que forma part del treball ja que ajuda sentir-se acompanyat i recolzat en iniciatives com aquesta i que la transformen en una lluita col·lectiva.

Krishna. Pierre et Gilles, 2000.

REFERENCES ARTÍSTICS

Dels grans retratistes d'aquest segle que han influenciat aquest treball *Pierre et Gilles* destaquen. La parella de francesos formada per Pierre Commoy darrere la càmera i Gilles Blanchard, qui retoca amb pintura els retrats, han creat un estil de retrats molt particular i icònic amb una estètica molt kitsch. La seva fotografia es podria considerar una barreja de cultura popular, iconografia de l'art i religiosa, moda, i homoerotisme. Produïnt des de l'any 1976, han deixat empremta en la cultura queer i en la fotografia de retrat. Les seves imatges estan molt cuidades fins al mínim detall amb uns escenaris molt teatrals i fantasiosos.

Diane. Pierre et Gilles, 1997.

PALOMO
SPAIN

Filip Cusic per Palomo Spain, 2018

Un artista més actual que m'ha inspirat per la seva estètica tant característica és *Filip Cusic*. El fotògraf indaga aspectes de la psicologia i la tecnologia. Però el que més m'interessa de la seva obra és la seva estètica molt influenciada pel surrealisme i l'art clàssic, amb un toc futurista. Cusic treballa amb moltes disciplines com la instal·lació, la performance, l'escultura hiperrealista, però sobretot amb la fotografia.

Va treballar amb *Rosalía* creant la imatge sencera del seu àlbum *El Mal Querer*. També ha treballat dins la moda amb *Palomo Spain*, el dissenyador espanyol que aposta per a una moda molt femenina per a home, trencant molts regles de gènere dins el terreny tant estereotipat de la moda i mostrant una nova masculinitat. Una de les col·leccions que Cusic ha fotografiat es la d'Estiu/Primavera de 2018, amb una estètica molt clàssica.

El fotògraf *A. J. Hamilton* m'interessa per la seva estètica, els decorats que utilitza i l'escenografia tan detallada que utilitza.

Amb una gran capa de postproducció aconsegueix uns resultats a les seves fotografies molt irreal i ben acabats. Amb una clara manera de treballar relacionada a la moda, les seves fotografies semblen pintures renaixentistes pel seu color, composició i acabat.

Intercelestial relations. A.J. Hamilton, 2019.

Nan Goldin és una fotògrafa que va retratar la vida quotidiana de la comunitat trans de Nova York des dels anys 70 fins als 90 en la sèrie *The Other Side*. Goldin, a part de fer una fotografia documentalista, es reivindicativa en molts aspectes de la contracultura i sobretot en el feminisme. En les seves fotografies de dones transgènere, de les quals s'envoltava, va aconseguir retratar una de les comunitats més marginades dins la quotidianitat, mostrant-les com a persones.

Jimmy Paulette & Misty in a Taxi, NYC. Nan Goldin, 1991.

Fotografies per la pel·lícula *Pink Narcissus*. James Bidgood, 1971

La cultura popular i la mitologia es mesclen a la pel·lícula del director *James Bidgood*, *Pink Narcissus*, un dels referents de Pierre et Gilles. L'artista estatunidenc és conegut per la fotografia i el cinema, però la seva obra avarca des de l'escenografia fins a les actuacions com a drag queen. Les seves fotografies homoeròtiques es van fer molt famoses durant els anys 60 i 70, però la seva obra més important i amb la que es va crear un lloc com a referent del cinema queer va ser la pel·lícula *Pink Narcissus* (1971). Aquesta pel·lícula experimental narra les fantasies sexuals d'un jove prostitut homosexual, fa referència al mite de Narcís de la mitologia grega i el seu protagonista es podria considerar un individu narcisista. La mitologia i la cultura popular es mesclen amb un estil kitsch i eròtic.

Dins el cinema, altres artistes han treballat dins l'escena queer com el director *John Waters* que des dels anys 70 va crear icones com la drag queen Divine, de la seva comèdia *Pink Flamingos* (1972), amb la qual va crear molta controvèrsia pel seu contingut molt explícit, però que s'ha convertit en una pel·lícula de culte.

El cineasta *Derek Jarman* és conegut per la seva pel·lícula *Sebastiane* (1976), on recrea la història de Sant Sebastià, que s'ha convertit en una figura de referència en la cultura homosexual pel seu contingut homoeròtic. En altres pel·lícules també tracta personatges històrics que com *Caravaggio* (1986) on s'inspira en la vida i els interessos amorosos tant per homes com per dones de l'artista barroc italià, o *Edward II* (1991), explicant la història d'aquest rei britànic del segle XIV conegudament homosexual.

Zwei junge Männer in klassischer Pose (Dos homes joves en una pose clàssica). Wilhelm von Gloeden, 1903

Wilhelm von Gloeden és un fotògraf alemany que retrata la sensualitat del cos masculí. Les seves fotografies s'inspiren clarament en l'època clàssica per les postures escultòriques i fons de ruïnes. Retrata sobretot a joves d'edats entre els 10 i 20 anys generalment nus o amb alguna peça de tela, amb contingut homoeròtic però mai pornogràfic.

REFERENTS TEÒRICS

Judith Butler és una de les pensadores feministes més important de la nostra època. L'escriptora, filòsofa i professora estatunidenca ha aportat molt en els feminismes de les darreres dècades, teoritzant sobre el gènere i la comunitat queer des de la dècada dels 80 del segle passat. La seva teoria sobre la performativitat del gènere l'ha portat a ser una de les majors exponents de la teoria queer. En els seus textos, on descriu el gènere com a construcció social i el desvincula de la biologia, qüestiona tant la feminitat com la masculinitat i les relacions de poder entre aquests establides en el patriarcat que vivim.

Michel Foucault és un dels pensadors que més ha influenciat en la manera de relacionar-nos amb la sexualitat i com a conseqüència en les identitats de gènere i sexuals i els feminismes de les últimes dècades. El filòsof i activista francès va formar part del moviment estructuralista, donant-li un mètode i un enfocament crític cap als pensaments de la societat del moment, escrivint des de mitjans del segle XX sobre les ciències humanes així com la psiquiatria i començant en la dècada dels 70 els volums de "La Historia de la Sexualitat" on recull el seu estudi sobre la sexualitat humana i els grups marginats.

L'historiador estatunidenc *John Boswell* ha estudiat les relacions homosexuals en la tradició catòlica, donant-se a conèixer amb l'estudi de matrimonis homosexuals durant els principis del cristianisme gràcies a totes les fonts molt ben documentades. Per tant canviant la concepció de la tolerància cap a l'homosexualitat durant la història d'occident.

VIII.

BIBLIOGRAFIA

- Boswell, J. (1998) *Cristianismo, Tolerancia Social y Homosexualidad, Los gays en Europa occidental desde el comienzo de la Era Cristiana hasta el siglo XIV*, Biblioteca Atajos I, Muchnik Editores SA, Barcelona.
- Butler, J. (1999) *El género en disputa. El feminismo y la subversión de la identidad*. Barcelona: Paidós.
- Butler, J. (1997) Sujetos de sexo/género/deseo. *Feminaria* N°19.
- Dover, K. J. (1978) *Greek Homosexuality*. Estados Unidos: Harvard University Press.
- Eliade, M. (1965) *Mefistófeles y el Andrógino*. Barcelona: Kairos
- Fonsca Hernández, C i Quintero Soto, M.L. La Teoría Queer: la de-construcción de las sexualidades periféricas. *Revista Sociológica* N° 69, gener-abril, 2009, pp. 43-60.
- Foucault, M. (1976) *Historia de la sexualidad 1-La voluntad de saber*. México: Siglo XXI Editores.
- Frazer, J. (1890) *La rama dorada. Magia y religión*. Madrid: Fondo de Cultura Económica de España.
- Guasch, O. (2000) *La crisis de la heterosexualidad*. Barcelona: Leartes.
- González, A. (gener-junio 2009) Michel Foucault, Judith Butler, y los cuerpos e identidades críticas, subversivas y deconstructivas de la Intersexualidad. *Revista de Filosofía Moral y Política* N.º 40, pp. 235-244. Recuperat de: <http://isegoria.revistas.csic.es/index.php/isegoria/article/view/657/659>
- Grau, O. (novembre 2012) Las implicancias de la figura andrógina para pensar la diferencia sexual. *Nomadías* N° 16, , pp 187-196.
- Hinsch, B. (1990) *Passions of the cut sleeve: the male homosexual tradition in China*. Berkeley, Los Angeles, Londres: University of California Press
- Homer (s. VIII aC) *Iliada*. Biblioteca digital Ilce. Recuperat de: http://bibliotecadigital.ilce.edu.mx/Colecciones/ObrasClasicas/_docs/Iliada.pdf
- Íñigo, L. E. (2010) *Breve Historia de la Alquimia*. España: Nowtilus.
- Libis, J. (1980) *El mito del andrógino*. Madrid: Ediciones Siruela.
- Mathews, P. (1999) *Passionate Discontent: Creativity, Gender, and French Symbolist Art*. Chicago: University of Chicago Press

- Mei, Y. (1996) *Censored by Confucius: ghost stories by Yuan Mei*. Nova York: M. E. Sharpe.
- Ovidi, P. (8 dC) *Metamorfosis*. Argentina: Biblioteca Virtual Universal. Recuperat de: <https://www.biblioteca.org.ar/libros/89549.pdf>
- Preciado, B. (2016). *Biopolítica del género*.
- Patricia Gil Rodriguez, E. ¿Por qué le llaman género cuando quieren decir sexo?: Una aproximación a la teoría de la performatividad de Judith Butler. *Athenea Digital* N° 2, tardor 2002.
- Sokodbo, T. (2007) *Nan Goldin: The Other Side – photography and gender identity*. Recuperat de: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/24679/MicrosoftWordx-xDISSERTATION.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

FILMOGRAFIA

- Bidgood, J. (Director i productor). (1971) *Pink Narcissus* [Llargmetratge]. Estats Units: La Folie des Hommes / Pink Pictures Ltd.
- Huang, A. T. (2019) *Kiss of the Rabbit God* [Curtmetratge]. California: NOWNESS. Recuperat de: <https://vimeo.com/344981433>
- Jarman, D. (Director i escriptor), Humfress, P. (Director i escriptor). (1976) *Sebastiane* [Llargmetratge]. Anglaterra: Cinegate, Discac, Megalovision.
- Mitchell, J. C. (Director) (2001) *Hedwig and the Angry Inch* [Llargmetratge]. Estats Units: Killer Films, New Line Cinema.

WEBGRAFIA

Andrógino. Consultat el 14/4/20 a Etimologías de Chile: <http://etimologias.dechile.net/?andro.gino>

Arqueología Queer | PutoMikel. Consultat el 7/5/20 a Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=fxr_YsRN2QY

Discurso visual: El andrógino. Consultat el 14/4/20 a Arsgravis: <https://www.arsgravis.com/discurso-visual-el-androgino/>

Género. Consultat el 26/2/20 a Diccionario de la Real Academia Española: <https://dle.rae.es/?w=g%C3%A9nero&m=form>

L'OMS treu la transsexualitat de la llista de malalties mentals. Consultat el 4/5/20 a Notícies 324: <https://www.ccma.cat/324/loms-treu-la-transsexualitat-de-la-llista-de-malalties-mentals/noticia/2862086/>

Platón: Las leyes, Libro I. Consultat el 4/3/20 a Aula de Filosofía de Eugenio Sánchez Bravo: <https://auladefilosofia.net/2009/03/01/platon-las-leyes-libro-i/>

Por qué todos los villanos Disney son gays: Queercoding | Tigrillo. Consultat el 26/5/20 a Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=AlFsbuEGq5I&t=183s>

Rabbit God. Consultat el 29/2/20 a S'pore LGBTpedia: http://sporelgbtpedia.shoutwiki.com/wiki/Rabbit_God

The strange, difficult history of queer coding. Consultat el 26/5/20 a SyFi Wire: <https://www.syfy.com/syfywire/the-strange-difficult-history-of-queer-coding>

Taoist homosexuals turn to the Rabbit God. Consultat el 29/2/20 a Taipei Times: <http://www.taipeitimes.com/News/feat/archives/2007/10/21/2003384192>

